

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทาง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่น และหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับงานพัฒนาเด็กและการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นและหลักการในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization)

หนังสือการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวว่า การกระจายอำนาจการปกครองหมายถึง การที่รัฐบาลกลางยินยอมมอบอำนาจ (Devolution) การปกครองและการบริหารในกิจการต่าง ๆ ให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่นจะเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าวทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจทั้งการเมืองและการบริหารในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายท้องถิ่นของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองจึงมีฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล การกระจายอำนาจมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นนิติบุคคลแยกออกจากรัฐบาลกลาง
2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน
3. มีอำนาจอิสระจากส่วนกลางภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย
4. มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ไม่ขึ้นกับการบังคับบัญชาของรัฐบาลกลาง
5. มีงบประมาณ รายได้ และทรัพย์สินเป็นของตนเอง

หลักการปกครองท้องถิ่น (Local Government) การปกครองท้องถิ่นแบ่งออกเป็น

2 ประเภท คือ

1. การปกครองท้องถิ่นโดยรัฐบาล (Local State Government) เป็นการปกครองท้องถิ่นที่รัฐบาลกลางมอบหมายให้หน่วยงานการปกครองของรัฐปฏิบัติหน้าที่เป็นรัฐบาลท้องถิ่น หน่วยงานการปกครองของการปกครองท้องถิ่นประเภทนี้ไม่ได้มีฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน มีผู้บริหารมาจากการแต่งตั้งของรัฐ เช่น การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ

2. การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครองตนเอง (Local self Government) เป็นการปกครองท้องถิ่นที่รัฐกระจายอำนาจทั้งการเมืองการบริหารให้ประชาชนท้องถิ่นมีอำนาจการปกครองตนเอง หน่วยงานการปกครองของการปกครองท้องถิ่นประเภทนี้มีฐานะเป็นตัวแทนประชาชน ซึ่งตั้งขึ้น โดยกฎหมายของรัฐและมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ของประเทศไทย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นที่จะกล่าวต่อไปนี้ จึงเป็นการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครองตนเอง

จากหลักการปกครองท้องถิ่นที่ได้กล่าวไปข้างต้นสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นนั้นแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ การปกครองท้องถิ่นโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงานปกครองในแต่ละรัฐเป็นรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งถูกแต่งตั้งและโดยรับนโยบายมาจากรัฐบาลกลาง ส่วนการปกครองในรูปแบบของการปกครองตนเองเป็นการปกครองที่รัฐกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

หนังสือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครองตนเองนั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลาย

ท่านด้วยกัน โดย อัครเดช วรหาญ (2548) ได้อ้างอิงถึงนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

มอนตาญ (Montagu, 1984) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่ผู้บริหารของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยอิสระ มีอำนาจอิสระและความรับผิดชอบที่สามารถใช้ได้โดยปลอดจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่รัฐอิสระ ร็อบสัน (Robson, 1953) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่รัฐจัดตั้งขึ้นโดยให้มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีสิทธิตามกฎหมายและมีองค์กรที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้อำนาจอิสระในการปกครองตนเองดังกล่าวต้องไม่กระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ ฮอลโลเวย์ (Holloway, 1951) ก็ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่มีสมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน ส่วนชูศักดิ์ เทียงตรง (2518, หน้า 11-13) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นหมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะบางประการเพื่อชุมชนของตน การที่ท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่และมีความอิสระในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับระบบการปกครองท้องถิ่นของแต่ละประเทศยึดถือ

จากความหมายของการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอที่จะสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นหมายถึง การปกครองระดับรองของรัฐซึ่งถูกตั้งขึ้นเพื่อกระจายอำนาจการปกครอง ทั้งทางการเมืองและการบริหารให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของตนเองโดยมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองสามารถกำหนดนโยบายและบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือความต้องการของตนเองภายใต้ขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ โดยมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามความมุ่งหมายของท้องถิ่นนั้น ๆ

ลักษณะของการปกครองท้องถิ่น

1. มีสถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย เช่น ประเทศไทยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

2. มีพื้นที่และระดับ (Area and levels) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีพื้นที่ การปกครองที่แน่นอนและแน่ชัด และควรจะมีการแบ่งระดับการปกครองท้องถิ่นว่ามีกี่ระดับ เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เป็นต้น เกณฑ์ที่ใช้กำหนดพื้นที่และระดับของการปกครอง ท้องถิ่น เช่นสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชน ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ และความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น สำหรับประเทศไทย มีเกณฑ์การจัดตั้งและยกฐานะหน่วยการปกครองท้องถิ่น 3 ประการ คือ รายได้ย้อนหลัง 3 ปี ไม่รวมอุดหนุน จำนวนประชากร และขนาดพื้นที่

3. มีการกระจายอำนาจและหน้าที่ (Devolution of power and function) การปกครอง ท้องถิ่นจะต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองไปให้ท้องถิ่น โดยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน

4. มีความเป็นนิติบุคคล (Artificial Person) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องเป็น องค์การนิติบุคคลโดยเอกเทศจากองค์กรของรัฐบาลกลาง

5. มีการเลือกตั้ง (Election) การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีหน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่มาจากการเลือกตั้ง โดยให้สิทธิแก่ประชาชนในท้องถิ่นในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

6. มีอำนาจอิสระ (Autonomy) หน่วยการปกครองท้องถิ่น จะต้องไม่อยู่ในสาย การบังคับบัญชาของหน่วยงานรัฐบาลกลาง และมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและ การบริหารงานภายใต้ขอบเขตกฎหมาย สามารถกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับเพื่อควบคุมให้มี การปฏิบัติตามนโยบายหรือความต้องการของท้องถิ่นและสามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการ ปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง

7. มีงบประมาณของตนเอง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บ รายได้ จัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียง พอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

8. มีการกำกับดูแลของรัฐ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีฐานะเป็นหน่วย การปกครองระดับรองของรัฐ และอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชน ส่วนรวมและความมั่นคงของรัฐ

หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

อัครเดช วรหาญ (2548) ได้กล่าวว่า จากหนังสือคู่มือการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นให้เหมาะสมกับ ความสามารถและความพร้อมของท้องถิ่นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น เพื่อให้การกำหนดหน้าที่

รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างเหมาะสม จึงควรต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ กำลังเงิน กำลังคนและความสามารถของเครื่องมือที่ใช้ และประโยชน์ของท้องถิ่น สำหรับการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการทั่วไป เพื่อให้ทุกหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นแบบอย่างเดียวกัน เช่นการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้เป็นการทั่วไป เพื่อให้ทุกองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบทั่วไป เพื่อให้ทุกองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบเหมือนกัน

2. บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่ละหน่วยการปกครองท้องถิ่น ส่วนขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น พอสรุปได้ดังนี้

- งานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและท้องถิ่น และงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่น เช่นพิพิธภัณฑสถาน โบราณสถานของท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การก่อสร้างถนน ก่อสร้างสะพาน การจัดสวนสาธารณะและการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น
- งานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เช่นการจัดให้มีหน่วยงานสาธารณสุข การจัดให้มีศูนย์เยาวชน การจัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็ก คนชรา หรือคนพิการ การจัดให้มีห้องสมุดสำหรับประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
- งานเกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น งานประเภทนี้เป็นกิจการที่ให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหากปล่อยให้เอกชนเข้ามาดำเนินการอาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร เช่น การจัดตั้งสถานขนานูปาล การจัดตลาด การจัดบริการเดินรถและกิจการต่าง ๆ ที่มีรายได้ เป็นต้น

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

1. เนื่องจากการปกครองท้องถิ่น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญดังนี้

- (1) การปกครองท้องถิ่นทำให้มีการพัฒนาทางการเมือง
- (2) เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจทั้งทางการเมืองและการบริหารให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ดังนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงมีโอกาสเรียนรู้

และเข้าใจในระบบการเมือง รู้ถึงการเข้ามามีบทบาทหรือส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการแสดงออกของประชาชนด้วยวิธีต่างๆ เช่น การเดินขบวน การนั่งประท้วง อันจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจถึงระบบการปกครองตนเอง เข้าใจถึงหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เข้าใจถึงคุณค่าของการควบคุมโดยประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองได้

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้มีการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีความใกล้ชิดและมีผลกระทบโดยตรงต่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น จึงสามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ประกอบกับหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นภาพจำลองของการเมืองของชาติ มีกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างที่ชักนำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่นการเลือกตั้ง ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นรากแก้วของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นสถาบันฝึกสอนประชาธิปไตยให้กับประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้

3. การปกครองท้องถิ่นทำให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น เนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายที่ท้องถิ่นต้องการ ดังนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีภารกิจสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่น นั้นย่อมแสดงว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

นโยบายการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หนังสือการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กล่าวว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่กำหนดเป็นนโยบายและหลักการที่สำคัญของรัฐในการกระจายอำนาจ ดังนี้

1. แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศรวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ (มาตราที่ 78)

2. ความเป็นอิสระของท้องถิ่น ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (มาตรา 282)

3. สิทธิจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องถิ่นใดที่มีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 283 วรรคแรก)

4. ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ (มาตราที่ 284 วรรคแรก)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(1) อำนาจหน้าที่ การกำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ (มาตรา 284 วรรคสอง)

(2) การพัฒนาการกระจายอำนาจของรัฐ ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ที่มีสาระเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ การจัดสรรสัดส่วนภาษีอากร และการมีคณะกรรมการทำหน้าที่ดังกล่าว (มาตรา 284 วรรคสาม)

(3) การกำกับดูแล การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ (มาตรา 283 วรรคสอง)

6. โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 283)

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(2) สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

(3) คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

(4) การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นเหนือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

(5) สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

(6) คณะผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(7) การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกสภาหรือผู้บริหารผู้ใด ไม่สมควรดำรงตำแหน่งอีกต่อไปให้พ้นจากตำแหน่งการลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (มาตรา 286)

(8) การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งมีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้ (มาตรา 287)

(9) การบริหารงานบุคคลท้องถิ่น

- การแต่งตั้งและการให้พ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นและต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อน (มาตรา 288 วรรคแรก)

- คณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ฝ่ายที่มีจำนวนเท่ากัน คือผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 288 วรรคสอง)

- การบริหารงานบุคคล การโยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและการลงโทษพนักงานและลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 288 วรรคสาม)

(10) หน้าที่ต่อศิลปะ จารีตประเพณีท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น (มาตรา 259 วรรคแรก)

(11) สิทธิการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพตามความเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และ 81 (มาตรา 289 วรรคสอง และวรรคสาม)

(12) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ (มาตรา 290)

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2543

1. ความเป็นมา

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อ

เป็นแนวทางการกระจายอำนาจที่ชัดเจน โดยเฉพาะการพิจารณาถ่ายโอนภารกิจ จากราชการ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีกระบวนการยืดหยุ่น

2. วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

(1) ในช่วง 4 ปีแรก (พ.ศ.2544 - 2547) การถ่ายโอนภารกิจในช่วงนี้จะเป็น ช่วงของการปรับปรุงระบบการบริหารงานภายในองค์กร รวมถึงการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและ เตรียมความพร้อมในการถ่ายโอนภารกิจ

(2) ในช่วงที่สอง (พ.ศ.2548 - 2553) หลังจากการถ่ายโอนช่วงแรกสิ้นสุดลง ประชาชนได้เรียนรู้ร่วมกันในการถ่ายโอนภารกิจ มีการปรับกลไกความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการบริหารส่วนภูมิภาคอย่างกลมกลืน อันจะทำให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีขึ้น ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

(3) ในช่วงเวลาตั้งแต่ปีที่ 10 (2554 เป็นต้นไป) ประชาชนคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจกิจกรรมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ การคลังท้องถิ่นพึ่งตนเองได้และมีอิสระมากขึ้น

3. กรอบแนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- (1) ด้านความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ
- (2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
- (3) ด้านประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. วัตถุประสงค์ของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- (1) เพื่อให้มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่าง

ต่อเนื่อง

(2) กำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการที่ยืดหยุ่น

- (3) กำหนดแนวทางการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการในการถ่ายโอนภารกิจ

5. เป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(1) ให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐอุดหนุนตามความจำเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

(4) จัดระบบของการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

(5) ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจ

(6) แนวทางการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. ขอบเขตการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- รัฐกระจายอำนาจความรับผิดชอบ อำนาจการตัดสินใจ อำนาจการบริหารจัดการ การเงินการคลังและบุคลากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- รัฐปรับบทบาทของราชการบริการส่วนกลาง และโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(1) การถ่ายโอนภารกิจและการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

- การถ่ายโอนภารกิจ ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

(ก) ภารกิจที่ซ้ำซ้อนกับรัฐให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ข) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นในสี่ปี

(2) หลักการทั่วไปในการพิจารณาถ่ายโอนภารกิจ

- การถ่ายโอนภารกิจ จะไม่ครอบคลุมงานที่เกี่ยวกับความมั่นคง การพิจารณาพิพากษาคดี การต่างประเทศและการเงินการคลังของประเทศโดยรวม

- ภารกิจที่ถ่ายโอน พิจารณาภารกิจของส่วนราชการเป็นหลัก

- การถ่ายโอนภารกิจต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก

- งาน หรือหรือกิจกรรมที่มีเป้าหมายดำเนินการครอบคลุม หลายจังหวัด ให้นำหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ

- ในการพิจารณาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณาจากรายได้ บุคลากร จำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานคุณภาพในการให้บริการ ซึ่งจะช่วยกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการถ่ายโอนภารกิจ

- การถ่ายโอนต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและประหยัดจากการลงทุนที่เหมาะสม

- การถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

- ภาพรวมการถ่ายโอนภารกิจให้พิจารณาการถ่ายโอนทั้งภารกิจงบประมาณ และบุคลากร โดยไม่จำเป็นต้องถ่ายโอนไปพร้อมๆกัน

- การกำหนดหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะ ให้พิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

- ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดยังไม่พร้อมที่จะรับการถ่ายโอนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นอาจให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการไปพลางก่อน

- ภารกิจหนึ่ง ๆ อาจแบ่งความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้

- การถ่ายโอนภารกิจควรให้ถ่ายโอนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้สามารถวางแผนกำลังคนและงบประมาณไว้ล่วงหน้าได้

- การจัดรูปแบบ โครงสร้าง เพื่อรองรับการถ่ายโอนให้คำนึงถึงความสอดคล้องของรูปแบบ โครงสร้างให้เป็นไปในลักษณะเดียวกันให้มากที่สุดโดยไม่เลือกปฏิบัติ

- การถ่ายโอนภารกิจอาจมีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างกันได้รวมทั้งยังต้องมีระบบกำกับดูแลจากรัฐ

- การถ่ายโอนภารกิจ จำเป็นต้องปรับโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอน

- การถ่ายโอนในช่วงแรก ภารกิจส่วนใหญ่เป็นภารกิจในการยกระดับและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชน

- การถ่ายโอนภารกิจโดยทั่วไปให้โอนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยกเว้นที่ดินที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประโยชน์ได้โดยไม่โอนกรรมสิทธิ์ให้

(3) รูปแบบการถ่ายโอน

- ถ่ายโอนตามภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

3.1) ภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการหรือผลิตบริการ
สาธารณะเอง

3.2) ภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

3.3) ภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแต่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นอาจซื้อบริการจากภาคเอกชน หรือหน่วยงานอื่น

(4) ระยะเวลาการถ่ายโอน แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

1. ระยะเวลา 1-4 ปี (พ.ศ.2544-2547)

2. ระยะที่ 2 ระยะเวลา 1-10 ปี (พ.ศ.2544-2553)

(5) ผลการพิจารณาการถ่ายโอนภารกิจ

การถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ 6 ด้าน
ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนี้

การคมนาคมและการขนส่ง สาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ ระบบประปา
ชนบทสาธาณูปการ เช่น การจัดให้มีตลาด การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง การผังเมือง และ
การควบคุมอาคาร

2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดังนี้

การส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคม นันทนาการ การศึกษาทั้งใน
ระบบ และนอกระบบ การสาธารณสุข และการปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัย

3) ด้านจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนี้

การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพของประชาชน
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
และการรักษาความสงบเรียบร้อยปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

5) ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

6) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หนังสือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553) ได้กล่าวว่า กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2553 ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปจึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้านดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล

1. ด้านการบริหารงาน

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ สถานที่และมีการกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการรวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบ ได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักงานการศึกษา โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ส่วนในกรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้าง และบริหารจัดการศูนย์ฯ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ต้องมีการประชุมประชุมจากนั้นจึงให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเสนอต่อต้นสังกัดเพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว จึงจัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและทำประกาศจิงรายงานการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

การขุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการขุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กและเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อดำเนินการจัดเวทีประชาคม นำผลการประชาคมเสนอผู้บริหารเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น จึงจัดทำประกาศขุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้มีผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน และรายงานการขุบเลิกให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวันตามสัปดาห์ของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

1. ระยะเวลาการเรียนรู้ในรอบปีการศึกษา เริ่มต้นปีการศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคม และสิ้นปีการศึกษาในวันที่ 15 พฤษภาคม ของปีถัดไป โดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดภาคเรียนรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 230 วัน

2. การให้บริการสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่ อาหารกลางวัน อาหารว่าง เครื่องนอน อาหารเสริม (นม) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา และวัสดุครุภัณฑ์ การตรวจสอบสุขภาพเด็กประจำปี โดยบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และบริการอื่น ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็นศูนย์ 3 วัย และ หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นต้น

3. การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กอายุ 2 - 5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือใกล้เคียงได้ตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมีการพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัย และศักยภาพของเด็กแต่ละคน ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

5. กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุม สัมมนา ฝึกอบรม หรือกิจกรรมใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน หรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ตามปกติ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเกิดจากภัยพิบัติสาธารณะ ให้สั่งปิดได้ไม่เกิน 30 วัน

6. ในระหว่างปิดภาคเรียน หรือปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการด้านวิชาการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้แก่

เด็กเล็ก สื่อ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดสภาพแวดล้อม หรือการพัฒนาศูนย์ในด้านต่าง ๆ หรืองานด้านการศึกษาปฐมวัย

คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือก และแต่งตั้ง

โดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชนและผู้ดำรงตำแหน่ง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้นำทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครู ผู้ดูแลเด็ก โดยให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คนเป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง และให้มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการตามความเหมาะสม โดยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ชุมชน หรือ ย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนา ศูนย์ฯตามหลักวิชาการและแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมาย ระเบียบ หรือตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนด

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับ การอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้

2.1 งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้จ่าย คือ ค่าอาหารเสริม(นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทน และค่าครองชีพของบุคลากร เงินประกันสังคมของบุคลากร ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาลทุนการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวญดุสิตและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการจัดหางบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

- 1) จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น
- 2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
- 3) จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี
- 4) จัดทำแผนจัดหาพัสดุ
- 5) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุฯ
- 6) จัดทำสมุดคุมงบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่างๆ เพื่อรายงานและการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

2.3 งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

2.4 วิธีการจัดหาสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) แจ้งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำรวจความต้องการในการใช้หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กแต่ละวัย
- 3) ขออนุมัติดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุอุปกรณ์ฯ

5) ดำเนินการเบิกจ่ายหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ที่ได้มาให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5 การเบิกจ่ายงบประมาณ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พ.ศ.2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2543 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน
การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2548 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์
และวิธีการนำรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551 รวมถึงระเบียบ หรือหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การบริหารงานบุคคล

กรณีที่เป็นพนักงานจ้าง

3.1 การสรรหา/เลือกสรร และปรับสถานภาพ

3.1.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อ
เป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น
กำหนด โดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมกันในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ
ด้วยกระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทาง
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยคณะกรรมการดำเนินการสรรหา ประกอบด้วย ปลัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประธาน โดยที่ผู้อำนวยการกอง/สำนักการศึกษา เป็นกรรมการ และ
หัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้นายกองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นสามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการได้ตามเหมาะสม

3.1.2 การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก 1 อัตรา มีครูผู้ดูแลเด็กเล็ก 1 คนต่อเด็ก 20 คน หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็ก
ได้อีก 1 คน สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กและตำแหน่งอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดได้
ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลัง

3.2 การคัดเลือกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็น
พนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด
โดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมกันในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญด้วย
กระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทาง
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยคณะกรรมการดำเนินการสรรหา ประกอบด้วย ปลัดองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประธาน โดยที่ผู้อำนวยการกอง/สำนัก การศึกษา เป็นกรรมการ และหัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้นายกองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาร่วมเป็นคณะกรรมการได้ตามเหมาะสม

3.3 การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการของผู้ดูแลเด็กให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินเพื่อนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้าง เป็นต้น กรณีที่จะต่อสัญญาจ้าง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาจากผู้ดำรงตำแหน่งเดิมเป็นลำดับแรก โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชุมพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก หากคณะกรรมการมีมติประเมินผลการปฏิบัติงานผู้นั้นไม่ต่ำกว่าระดับดี ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อสัญญาจ้างต่อไป เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3.5 การพัฒนาบุคลากร

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการอบรม ศึกษาดูงาน รวมถึงการติดตามนิเทศประเมินผลการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้พัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา และการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 2 ประเภท คือ

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนตาม

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

4.2 การบริหารจัดการ

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และที่ได้รับถ่ายโอนจากกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนา ให้ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนระดับประถมศึกษาในศาสนสถาน

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรงและพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ

เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีนโยบายสนับสนุนผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความก้าวหน้า และมั่นคงทางวิชาชีพ โดยได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กที่มีคุณสมบัติเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ดังนั้น มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้กำหนดคุณสมบัติ สถานภาพและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กให้สอดคล้องตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาล เรื่องตำแหน่งและวิทยฐานะพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาเทศบาล (เพิ่มเติม) ซึ่งได้กำหนดให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูผู้ดูแลเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น แต่การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลกำหนดได้ต้องเป็นกรณีที่ได้รับการจัดสรรอัตราจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแล้วเท่านั้น ดังนั้น ในระหว่างที่ยังไม่มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้ดูแลเด็กซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบทบาทตามความรับผิดชอบตามมาตรฐานที่ 2 นี้ไปก่อน ดังนั้น มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากรนี้จึงได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น และกรณีที่มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งคือ

- 1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลหรือปฐมวัย หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งนี้
- 2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยได้รับหนังสือรับรองจากนายจ้าง
- 3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.2 กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอก อนุบาลศึกษา หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 2) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไป ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด
- 3) มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี
- 4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- 5) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก
- 6) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ความผิด ที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 7) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากร ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามแผนงานที่วาง ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ครูผู้ดูแลเด็ก

2.1 กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น มีคุณสมบัติเฉพาะ ตำแหน่ง ดังนี้

- 1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งนี้

2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยได้รับหนังสือรับรองจากนายจ้าง

3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.2 กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนด หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไป ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

3) มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

5) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

6) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

7) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่ใช่ผู้ติดสารเสพติด

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว

เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง และต้องหมั่นพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ได้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงาน ด้านการให้การศึกษา และพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก
- 2) มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้แก่เด็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ และจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสม และปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจ ไร้กังวล การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ อันจะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็กและฝึกสุขนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก็ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

1.3 ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่างต่าง ๆ

ทางเข้า – ออก จากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

1.4 ประตู - หน้าต่าง

ประตู – หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู - หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้น ช่องทางลม และแสงสว่าง

1.5 พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1.5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

- จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป
- อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกันเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

1.5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือ

การอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่งไม้ที่ต้องการมุมเรียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่โล่งหรือเปียก ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

1.5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

1.5.4 บริเวณที่พักผ่อนต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักผ่อนเด็กเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักผ่อนแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.5.5 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

1.5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีการมีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

1.5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10 – 12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.5.8 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือการนอน คำนึงถึงความสะดวก และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

1.5.9 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลจะต้องมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอถูกสุขลักษณะและมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

1.5.10 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราว และลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีราวเตี้ย เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูง และขนาดที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเองโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

2.1.1 แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 – 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2.1.2 เสียง ต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60 – 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

2.1.3 การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2.2 ภายนอกอาคาร

2.2.1 รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า - ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้

ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.2.4 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

3.1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

3.1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

3.1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

3.1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่เสี้ยนไม้ หรือแหลมคม

3.1.5 จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

3.1.6 ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

3.1.7 ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

3.1.8 มีระบบการล็อคประตูในการเข้า – ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่ เปิด - ปิดได้ ควรมียุติบัตรสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด – ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

3.1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

3.1.10 มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

3.1.11 เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2.1 มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

3.2.2 มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติภัย และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3.2.3 มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

3.2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้ กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กอายุ 2 - 5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และได้รับการศึกษา เพื่อพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสาน

สัมพันธ์กัน

- มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
- ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

- มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น
- อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระฉับกระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น
- อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้กลิ้งเนื้อเล็กได้ดี เช่น ดึงกระดุม ผูกเชือกทรงเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

- อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น
- อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง สนใจ เป็นต้น

- อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

- อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จักรอคอย เป็นต้น
- อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

- อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกัน ได้ บอกชื่อของตนเอง ได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

- อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

- อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิน สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และ การเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาจัดตรง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีกรอบกลุ่มดังต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกลึกซึ้ง ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมกันในทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็กที่จะทำให้มีการสานเสริมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมจนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดความร่วมมือที่จะร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ก้าวหน้าต่อไป

บุคคล ครอบคลุม องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรรัฐ สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน
3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้ โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ
4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น
5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้
 - 5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคีรัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กร
ภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมี
ผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทาง
และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุน
จากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุน
การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะ
ไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงาน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็ก
ปฐมวัยที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ
เรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่าง
มีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาคโดยมีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านการพัฒนาปฐมวัย
- 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพ

ในการพัฒนาเด็ก

3) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัย ระหว่าง
หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 4) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กเล็ก

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

อัครเดช วรหาญ (2548) ได้กล่าวว่า หนังสือการพัฒนาเด็กได้ให้ความหมายของเด็กตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้

ตามแนวคิดในงานพัฒนาเด็กอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of Child) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในปี พ.ศ.2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 โดยผูกพันให้ประเทศที่ลงนามจะต้องดำเนินการเพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิเด็กพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. สิทธิในชีวิต (Right to life)
2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Right to be protected)
3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Right to be developed)
4. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Right to participate)

ในการดำเนินการเพื่อให้เด็กได้รับสิทธิทั้ง 4 ประการขั้นต้น ผู้ปฏิบัติต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การไม่เลือกปฏิบัติ เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยก
2. ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก
3. เคารพความคิดเห็นของเด็ก

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กเล็ก

กมล รอดคล้าย (2540) ได้สรุปสาระสำคัญของการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กเล็กได้ว่า โรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในรูปแบบต่างๆ ได้ริเริ่มมีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา โดยเริ่มในยุโรปก่อนแล้วจึงแพร่สู่สหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ.2457 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเกิดขึ้นมากมายอันเป็นผลมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม แนวความคิดของโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้แพร่เข้ามาในประเทศทางเอเชีย โดยวิธีการกระจายทางวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับระบบอาณานิคมประเทศต่างๆ ที่ตกเป็นอาณานิคมและไม่เป็นต่างก็ยอมรับอารยธรรมของตะวันตกมาใช้ในประเทศของตน หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ได้รับอิสรภาพจึงมีการปฏิรูปการศึกษาเบื้องต้นอย่างกว้างขวาง ประกอบกับสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาอุตสาหกรรม มีการใช้แรงงานหญิงมากขึ้น โครงการพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนจึงขยายตัวมากขึ้นตามความต้องการของผู้ปกครอง

ลักษณะการดำเนินงานพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนได้รับอิทธิพลมาจาก เปรอเบล เปสตาลอสซี และมอนเตสซอรี ซึ่งเป็นนักการศึกษาคนสำคัญของการพัฒนาเด็กมากที่สุด โครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่จัดในรูปแบบต่าง ๆ มีจุดประสงค์กว้าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามสังคม
2. เพื่อพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. เพื่อเป็นการช่วยมารดาในการอบรมเลี้ยงดู
4. เพื่อช่วยพัฒนาด้านภาษา
5. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
6. เพื่ออบรมคุณธรรมและศีลธรรม

ในประเทศที่พัฒนาแล้วมีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม ปัญหาทุพโภชนาการ มีน้อย การมีสถานเลี้ยงดูเด็ก จึงตั้งเพื่อช่วยเหลือเด็กในขณะที่ผู้ปกครองออกไปทำงาน เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนภาคบังคับต่อไป เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ.2433 เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มารดาออกไปทำงาน สำหรับประเทศกำลังพัฒนานั้น สถานเลี้ยงดูเด็กทั้งหลายมุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหภาวะทุพโภชนาการ เช่น ประเทศอินเดียกล่าวว่า “การลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเล็ก” การพัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนของประเทศอินเดียเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2422 และต่อมา พ.ศ. 2547 จึงได้มีการรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กเล็กทั้งหมดไว้ด้วยกัน ส่วนการจัดโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของอินโดนีเซียนั้น กระทรวงศึกษาธิการปลงวัฒนธรรม ได้พัฒนาการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ คือ การพัฒนาร่างกายและจิตใจของเด็กขณะที่อยู่บ้านหรือนอกบ้าน และให้การศึกษาแก่มารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และให้โอกาสมารดาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสงเคราะห์ครอบครัวและเด็กด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่าได้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมานานกว่า 80 ปี แล้ว โดยผู้ริเริ่มจัดตั้งสถานที่เลี้ยงดูเด็กเป็นคนแรกคือ พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ พระอัครชายาในรัชกาลที่ 5 เนื่องจากพระธิดาองค์ที่ 2 คือ เจ้าฟ้าณภพร จัรัสศรีทรงประชวรและสิ้นพระชนม์ในขณะที่มีพระชนมายุเพียง 6 พรรษา โดยที่แพทย์หลวงไม่สามารถเยียวยาได้ ทำให้ทรงคิดว่าบุตรธิดาของผู้มียศศักดิ์ก็ต้องทนทุกข์ทรมานถึงเพียงนี้ ถ้าเป็นคนยากจนเจ็บไข้จะทุกข์ทรมานสักเพียงใดพระองค์จึงทรงดำริว่า หากเปิดสถานรับเลี้ยงเด็กที่พ่อแม่ยากจนหรือทุพพลภาพเป็นเด็กอนาถาให้มีที่อยู่กินเป็นหลักเป็นแหล่ง ให้ได้รับการศึกษาตามอัธยาศัย เด็กเหล่านั้นก็จะเป็พลเมืองที่ดี เป็นกำลังให้ประเทศชาติในวันข้างหน้าจึงได้โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็กขึ้นในปี พ.ศ. 2433 โดยรับตั้งแต่เด็กแรกเกิด ถ้าเป็นเด็กหญิงอายุไม่เกิน 11 ปี

ผู้ชายอายุไม่เกิน 13 ปี ผู้อำนวยการโรงเรียนคนแรกคือ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงวางระเบียบการศึกษาไว้ 3 ขั้นด้วยกัน สำหรับเด็กทารกแรกคลอด จะมีพี่เลี้ยงนางนมคอยหัดให้ คลาย เดิน และพูดจา เมื่อเข้าใจภาษาก็จะหัดให้เขียนเรียนอ่าน และเมื่อโตแล้วก็จะให้เรียนวิชาเฉพาะที่ใช้เป็นเครื่องมือหาเลี้ยงชีพ ต่อมาในปี พ.ศ.2453 สมามณาริสยามได้จัดตั้งโรงเรียนเบญจมราชูทิศแต่หาสถานที่จัดตั้งไม่ได้ จึงกราบทูลขออาศัยโรงเรียนเด็กนี่เป็นที่ตั้งโรงเรียนไปพลางก่อน จากนั้นโรงเรียนเด็กก็เปลี่ยนไปตามการเวลากลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ส่วน จิราพร วงศ์ใหญ่ (2539) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของชาติ โดยกล่าวว่า แนวคิดการจัดอนุบาลศึกษามีมาตั้งแต่โครงการศึกษา พ.ศ.2411 ซึ่งระบุว่า มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาอยู่ 2 ประการ คือ โรงเรียนนุพทกับโรงเรียน ก.ข. นโม ซึ่งทั้งสองประเภทต่างมีจุดหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2457 การอนุบาลศึกษาได้รับการกระตุ้นมากขึ้นเพราะกระทรวงธรรมการตระหนักว่าเด็กวัย 3 - 7 ปีจะเป็นกำลังของประเทศในภายหน้า และเพื่อแบ่งเบาภาระของมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านจึงจัดตั้งโรงเรียนเด็กเล็กเรียกว่า “โรงเรียนอนุบาล” สำหรับเด็กอายุ ต่ำกว่าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของไทยมีชื่อว่า “โรงเรียนละอออุทิศ” ซึ่งใช้วิธีการสอนของเฟรเดอริกและมอนเตสซอรี

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เล่ม 1 การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้กล่าวว่า เดิม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่เทศบาล ได้จัดการศึกษาปฐมวัยให้แก่เด็กอายุ 3-5 ขวบ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้เทศบาลเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนาความพร้อมให้แก่เด็กวัย 3 - 5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา

ส่วนราชการต่าง ๆ ที่ดำเนินการจัดตั้งสถานพัฒนาปฐมวัยได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 7,520 แห่ง กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (ปัจจุบันอยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม) ดำเนินการในวัด/มัสยิด เรียกว่าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด จำนวน 4,155 แห่ง และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ดำเนินการในโรงเรียน เรียกว่าการดัดการศึกษานูบาล 3 ขวบ จำนวน 2,651 แห่ง รวมทั้งสิ้น 14,326 แห่ง

ส่วนราชการดังกล่าวต่างมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเด็กวัย 3-5 ขวบ ให้มีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อศักยภาพในการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน แต่ก็มีโครงสร้างการบริหารงานและความเป็นเอกภาพ

ในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชนบริหารงาน โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง/ผู้นำท้องถิ่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดบริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมก่อนเกณฑ์ ประกอบด้วยผู้แทนครูผู้สอน ผู้แทนครูพี่เลี้ยง ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเจ้าอาวาส/อิหม่าม เป็นประธาน และการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) บริหารงานโดยผู้บริหารโรงเรียน

ต่อมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆดำเนินการ โดยการถ่ายโอนให้เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากรัฐบาล เป็นผู้รับผิดชอบแทนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภายใต้งานส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภายใต้งานส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง ถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 แต่ก็ยังมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่บุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาหารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบภารกิจดำเนินการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถให้บริการตอบสนองชุมชนด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ขวบอย่างทั่วถึงและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพตามอำนาจหน้าที่ และเจตนารมณ์ของรัฐบาล

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกองพัฒนาสตรีและเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน (2533) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชนบทส่วนตัวอย่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบหลายขั้นตอนจำนวน 34 ศูนย์ ผลการศึกษาพบว่า จากการประเมินมิติปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ส่วนใหญ่มีคุณภาพพอใช้ การจัดกิจกรรมพัฒนาส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ด้านงบประมาณมีร้อยละ 59 ของศูนย์ที่ต้องปรับปรุง ซึ่งสรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความจำเป็นอย่างมากในพื้นที่ที่เด็กยังขาดโอกาสในการเข้าศึกษาใน

โรงเรียน เพราะสภาพของหมู่บ้านยากจนไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง

ส่วน วรณวดี ม้าลำพอง (2534) ได้ศึกษาระดับลึกถึงสภาพการจัดบริการสำหรับเด็กอายุ 0 - 6 ปี ในชุมชนชนบทจังหวัดเชียงใหม่ 4 แห่ง ใน 4 อำเภอ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอดอยสะเก็ด ศูนย์โภชนาการเด็กในอำเภอฟัวว โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดชั้นเด็กเล็กในอำเภอสะเมิง และสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชนในอำเภอยอมทองพบว่าสภาพอาคารและบริเวณโดยรอบมีลักษณะเหมาะกับการเป็นสถานบริการเด็ก ยกเว้นของเอกชนที่ยังไม่ใคร่เหมาะสม เนื่องจากเป็นอาคาร โถงไม่มีฝาผนัง ขนาดของอาคารเล็กเกินไป สถานบริการเกือบทุกแห่งมิได้จัดอาหารกลางวันหรืออาหารเสริมให้เด็ก พ่อแม่ต้องจัดเตรียมอาหารกลางวันให้ สถานบริการทุกแห่งจัดกิจกรรมให้เด็กเหมือนกันคือเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ในตอนเช้า นอนกลางวันหลังรับประทานอาหารกลางวันเสร็จ มีการฝึกนิสัยการขับถ่าย ในด้านครูพี่เลี้ยงมีบุคลิกภาพเหมาะกับลักษณะงาน แต่จำนวนครูมีน้อยเกินไป ทำให้ภาระงานของครูหนักมาก ขณะที่เงินเดือนน้อย และไม่คงที่ขึ้นอยู่กับค่าจ้างค่าเลี้ยงดูของพ่อแม่

ต่อมา วิยะดา ตีระแพทย์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายถ่ายโอนงานด้านสวัสดิการสังคมสู่การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า ร้อยละ 96 ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ฯ และร้อยละ 50 ขึ้นไป ปฏิบัติงานสอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามนโยบายถ่ายโอนงาน การศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมพบว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ประสบปัญหาทุกด้าน คือ ความพร้อมของบุคลากรด้านโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านงบประมาณสนับสนุน การช่วยเหลือด้านวัสดุครุภัณฑ์สนับสนุนการช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับทัศนคติต่อ ความพร้อมในการนำนโยบายการถ่ายโอนงานสวัสดิการสังคมสู่การปฏิบัติงานอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก

ต่อมา ปวีณา ฐปทอง (2546) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ไม่แน่ใจต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากศักยภาพในการดำเนินนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษาระดับต่ำ อีกทั้งยังขาดความรู้ของบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ที่สำคัญคือนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษายังไม่ชัดเจน ส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงานที่ไร้ทิศทาง

จึงทำให้ไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ส่วน อัครเดช วรหาญ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองเด็กเล็กในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีความเห็นว่าเด็กเล็กได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการจัดการอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันในระดับสูง ส่วนกลุ่มของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นที่มีต่อความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับสูง ทั้งด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ

ต่อมา ปรศนี เจริญใจ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ มีความเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ มีการส่งเสริมพัฒนาผู้ดูแลเด็กให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น มีความเห็นว่าการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารที่เหมาะสมพอเพียงกับจำนวนเด็กเล็กและมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

จากการศึกษาที่นำเสนอข้างต้น สรุปได้ว่าสภาพปัญหาของสถานรับเลี้ยงเด็ก คือ สภาพอาคารและบริเวณโดยรอบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีขนาดของอาคารเล็กเกินไป สถานบริการเกือบทุกแห่งมิได้จัดอาหารกลางวันหรืออาหารเสริมให้เด็ก พ่อแม่ต้องคัดเตรียมอาหารกลางวันให้ ในด้านครูพี่เลี้ยงมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับลักษณะงานแต่จำนวนครูมีน้อยเกินไป ทำให้ภาระงานของครูหนักมาก ขณะที่เงินเดือนน้อย และไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับการจ่ายค่าเลี้ยงดูของพ่อแม่ อีกทั้งจากการประเมินมิติปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมพัฒนาส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ส่วนความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ไม่ใส่ใจต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การ

บริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากศักยภาพในการดำเนินนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษาระดับต่ำ อีกทั้งยังขาดความรู้ของบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ที่สำคัญคือนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษายังไม่ชัดเจน ส่วนในด้านความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ผู้ปกครองเด็กเล็กมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนกลุ่มของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นที่มีต่อความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับสูง ทั้งด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ

ในด้านการถ่ายโอนงานด้านสวัสดิการสังคมสู่การปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าประสบปัญหาทุกด้านคือความพร้อมของบุคลากรด้านโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านงบประมาณสนับสนุนการช่วยเหลือด้านวัสดุครุภัณฑ์สนับสนุนการช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล มีความเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และพัฒนาหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น มีความเห็นว่ามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารที่เหมาะสมพอเพียงกับจำนวนเด็กเล็กและมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย